

העותר:

יהונתן ודעי, ת.ז. 061274684

באמצעות עו"ד אלעד לוביץ
המחלקה המשפטית בתנועת נאמני תורה ועבודה
קיבוץ בארות יצחק, מיקוד 6090500
טלפון: 050-7763876, 02-5611761
פקס: 1532-5611761, דוא"ל: elad.lub@gmail.com

- נגד -

המשיבים:

1. מועצת הרבנות הראשית לישראל

ע"י על ידי פרקליטות המדינה,
משרד המשפטים, ירושלים
טלפון: 073-3925059, פקס: 02-6467011

2. המועצה הדתית ירושלים

3. הרב הראשי האשכנזי לירושלים

4. הרב הראשי הספרדי לירושלים

המשיבים 2-4 ע"י ב"כ עוה"ד א. אקסלרוד ואח'
"בית השנהב" רח' בית הדפוס 12, ירושלים
טל: 02-6515777, פקס: 02-6515888

בקשה להגיב לתגובות המשיבים

- א. ביום 7.7.2020 הגישה המשיבה 1 את תגובתה לעתירה שבמוקד הליך זה. תגובה זו הצטרפה לתגובת המשיבים 2-4 שהוגשה ביום 25.5.2020.
- ב. בית המשפט הנכבד מתבקש ליתן לעותר אפשרות להשיב לטענות המשיבים, וזאת כדי לייעל את ההליך המשפטי ולחדד את נקודת המחלוקת בין הצדדים.
- ג. ב"כ המשיבים נתנו את הסכמתם האדיבה להגשת תגובה.
- ד. תגובת העותר, תמציתית וממוקדת, מצורפת להלן.

תגובת העותר לתגובות המשיבים:

1. כללי:

התגובה שלהלן תתייחס בכפיפה אחת לתגובת המשיבה 1 ולתגובת המשיבים 2-4, שכן עיקרי הדברים חוזרים על עצמם בשני כתבי התגובה. לשם הנוחות, המשיבים כולם יחד ייקראו להלן "הרבנות".

2. כל ההדגשות באזכורים המובאים במסמך זה נוספו על ידי ב"כ העותר.

3. עניינים שאינם נמצאים במחלוקת:

הרבנות ראתה לנכון, בשתי התגובות, להאריך בסוגיות אשר אינן מצויות במחלוקת כלל, ומהן עלול להתקבל הרושם שהעותר מבקש הקלות בהלכות כשרות, הקלות בהלכות שבת או חלילה להונות את ציבור שומרי הכשרות (ראו סעיפים 37-62 בתגובת המשיבים 2-4).

4. המחלוקת בין הצדדים:

העותר והרבנות חלוקים רק בשתי שאלות, אחת גדולה ועקרונית והשניה קטנה וטכנית. השאלה הגדולה: האם הרבנות מוסמכת לקבוע מדיניות באשר לצביון השבת ולאופי המרחב הציבורי בשבת בישראל?

השאלה הקטנה: האם קיימת יכולת מעשית לפקח על כשרות מסעדה בשבת, והאם היא שונה מבתי עסק אחרים הפועלים עם תעודת כשרות בשבת?

השאלה הגדולה שבמחלוקת

5. העותר מבקש לטעון כי החלטות מדיניות בכשרות הקשורות באופי השבת במרחב הציבורי אינן בסמכותה של הרבנות, בהעדר הסמכה בחוק. כמוזכר בעתירה, סעיף 11 לחוק איסור הונאה בכשרות, תשמ"ג-1983 מורה במפורש: "במתן תעודת הכשר, יתחשב הרב בדיני כשרות בלבד". מכאן שאנשי הרבנות, כאנשים פרטיים, רשאים אמנם להמליץ ולהורות לציבור הנשמע להם שלא לסעוד במסעדות כשרות הפועלות בשבת, אך הרבנות כרשות שלטונית אינה מוסמכת לפעול כך. עליה להתחשב, במתן תעודות הכשר, רק בדיני כשרות.

6. הרבנות מצידה סבורה שחלק מהותי מתפקידה הוא להוביל מדיניות המיישמת את השקפת עולמם של העומדים בראשה, גם בנוגע לסוגיית השבת במרחב הציבורי. מניין אנו יודעים זאת? ממקורות רבים. למשל, החלטת ועדת השבת של מועצת הרבנות הראשית מיום 7.8.2000 (נספח ע/2 לעתירה) קובעת בזו הלשון: לאחר דיון מעמיק בנושא החליטה הועדה כי אין לאשר הענקת כשרות לעסקים הפועלים בשבת וזאת מהסיבות הבאות.

- א. בשל בעיות כשרות חמורות שנוצרות עקב חוסר היכולת לפקח על הכשרות במהלך יום השבת והשלכות מצב זה על הכשרות בשאר ימות השבוע.
- ב. בשל השלכות העניין על שמירת השבת במדינת ישראל. אי לכך אנו מורים לרבנים נותני הכשרות לא להעניק את תעודות הכשרות למקומות הפתוחים בשבת מלבד לבתי מלון.

עינינו הרואות כי הרבנות סבורה שהשלכות על שמירת השבת במדינת ישראל הן שיקול רלוונטי במתן הכשר לבתי עסק (לצד נימוק טכני, שבו נטפל בהמשך).

7. שמא חשבנו שזוהי התבטאות חריגה ועתיקה, הרי שגם במענה שנתנה הרבנות לערר שהגיש העותר (נספח ע/4 לעתירה) נכתב:

כאשר הרבנות נדרשת לבחון מתן הכשר למקום הפתוח בשבת, תוך חשיפה לסיכונים מבחינתה כאמור, היא רשאית לייחס משקל משמעותי לצורך ולנחיצות של מתן השירותים בשבת, בהתקיים אלטרנטיבה בתחום הרשות המקומית להסעדה בשבת במקום כשר...

משמע שהרבנות סבורה שבעת מתן תעודת כשרות היא רשאית לשקול את נחיצות העסק המבקש כשרות. עמדה זו לא ברור על מה נשענת (בהיותה סותרת את סעיף 11 לחוק), והיא מחזקת את טענת העותר כי המחלוקת העיקרית איננה בהיבט המעשי אלא בהיבט העקרוני – האם הרבנות רשאית לקבוע לאיזה עסק "מגיע" לקבל כשרות בשבת ולאיזה עסק לא, על בסיס שיקולים שאינם קשורים בדיני הכשרות.

8. בהמשך ההחלטה בערר, הסבירה הרבנות מדוע אין להשוות למסעדות כשרות בחו"ל (עמ' 4 שם):

כמובן שאין מה להשוות בין מסעדות ספציפיות ומועטות בכל מדינה שנועדו לספק צורך הכרחי של מזון כשר לתיירים יהודים השוהים במדינות אלו במהלך השבת, לרוב בהיעדר מלונות כשרים או חלופה אחרת, לבין המקרה דנן **שמיותר לומר כי יש לו השלכות רחב על המדינה ועל בתי עסק רבים שעשויים בעקבותיו לבקש ולהחזיק בתעודת הכשר ולפתוח שעריהם בשבת**, ואשר מתאפיין בכך שהוא לא נובע מצורך הכרחי.

יצא המרצע מן השק. החשש של הרבנות והסיבה האמיתית לדחיית הערר של העותר, נעוצים בתפיסת המרחב הציבורי הראוי בשבת, לדעת הרבנות.

ודוק: אין הרבנות מנסה כאן לכפות את דעתה על הציבור החילוני, שהרי מסעדות שאינן כשרות – פועלות בשבת. דווקא את ציבור שומרי הכשרות והשבת מנסה הרבנות לחנך. הרבנות השכילה לזהות את הדרישה בקרב ציבור זה להסעדה כשרה בשבת לפי כל כללי ההלכה, ומנסה להילחם בו בכלים שלטוניים שלא נמסרו לה לשם כך.

9. המשיכה שם הרבנות (שם):

בעקבות החלטה זו [החלטה משנת 2004. א.ל.], **ניתן הכשר למסעדות ספורות בפריפריה שביקשו לפתוח שעריהן בשבת במתכונת בית מלון**, דהיינו באופן העולה בקנה אחד עם ההלכה. כאמור וכפי שנמסר, ההכשר ניתן למקומות ספורים (עד חמישה מקומות ככל הידוע) **שבהם הוכח כי אין אלטרנטיבה של הסעדה לציבור שומרי הכשרות באזור**, ולאחר שנקבעו ההסדרים המתאימים לכך.

הנה כי כן, הרבנות אישרה בעבר כשרות "במתכונת בית מלון", לאחר שנקבעו ההסדרים המתאימים לכך, אך דאגה לנהוג כך רק בפריפריה, רחוק מהעין. צביון השבת נקבע, כנראה, ביישובים המרכזיים, ואילו בפריפריה סברה הרבנות שהפגיעה באופי השבת פחותה יותר. הרבנות הבהירה שהוכח כי אין בסביבה "אלטרנטיבה של הסעדה". כמובן שהימצאות "אלטרנטיבה של הסעדה" איננה שיקול הקשור בדיני כשרות. וכי יעלה על הדת שהרבנות תיתן הכשר למסעדה המגישה טרפות, בטענה שאין בסביבה "אלטרנטיבה של הסעדה"!! אלא שכמובן שהשאלה שעומדת לדיון איננה שאלה של דיני כשרות אלא של מדיניות הנוגעת לאופי השבת.

10. לאחר שלימדה אותנו שרחוק-מן-העין ניתן להקל בצביון השבת, עוברת הרבנות לטרמינל 3 בנתב"ג, שאף הוא רחוק מעינם של שומרי השבת (שם):

ישנם בתי אוכל כשרים במתחם נתב"ג (טרמינל) שהותר להם לפתוח שעריהם בשבת תוך קביעת הסדרים מתאימים, לנוכח מאפייניהם הייחודיים, ומחויבותם כלפי רשות שדות התעופה לפתוח שעריהם בשבת, כנטען לטובת קהל הנוסעים, שחלקו הנכבד כלל אינו יהודי.

הפיסקה הזו כולה מתייחסת לשיקולי מדיניות שאין להם דבר וחצי דבר עם דיני כשרות. "מאפייניהם הייחודיים", "מחויבותם כלפי רשות שדות התעופה" ו"קהל נוסעים שחלקו הנכבד כלל אינו יהודי" הן שלש טענות טובות של הרבנות מדוע הפגיעה בצביון השבת הנגרמת על ידי פתיחת בתי עסק בנתב"ג אינה חמורה. הרבנות סבורה שהשוני בין בית העסק של העותר לבין בית עסק בנתב"ג, שמתבטא במאפיינים האמורים, הוא שוני רלוונטי להבחנה בין בתי העסק לצורך מתן תעודת הכשר.

11. תוך שהרבנות מסכמת את החלטתה בערר של העותר, היא דאגה להסיר כל ספק בנוגע לשיקוליה:

במקרה דנן, יש לזכור כי מדובר במסעדה בשכונת רחביה בירושלים. לא מתקיימים בעניין זה מאפיינים המצדיקים חריגה מן הנוהל הקיים זה זמן רב לפיו אין מקום להתיר פתיחת עסקים כשרים בשבת.

12. לטענת העותר זוהי הסוגיה שבמחלוקת. זו ולא אחרת. האם לרבנות יש סמכות לקבוע למי ראוי ליתן תעודת הכשר ולמי לא, על סמך שיקולים שאינם קשורים בדיני כשרות.

השאלה הקטנה שבמחלוקת

13. הרבנות זכתה לייעוץ משפטי טוב, ובתגובותיה היא ניסתה להסוות את המחלוקת הגדולה. הטענות שצוטטו כאן הושמטו מכתב התגובה של המשיבה 1. תחת זאת ביקשה הרבנות להצביע על שאלה אחרת, טכנית, ולתלות בה את המחלוקת: **האם קיימת יכולת מעשית לפקח על כשרות מסעדה בשבת, והאם היא שונה מבתי עסק אחרים הפועלים עם תעודת כשרות בשבת?**

14. מדוע זו שאלה קטנה וטכנית, וכיצד זה העותר סבור שעל בית המשפט הנכבד להתערב בשיקול דעתה של הרשות המבצעת? מהטעם הפשוט שהרבנות סתרה בעצמה את טענותיה וכתבה (כפי שאוזכר בסעיפים 9 ו-10 לעיל) שישנם בתי עסק שהותר להם לפעול בשבת תחת "ההסדרים המתאימים". מכאן שכאשר הרבנות רוצה בכך, היא מוצאת את ההסדרים המתאימים לכך.

15. נדגים: ביום 14.3.2019 דנה מועצת הרבנות הראשית לישראל בהמלצת ועדת הכשרות ליתן כשרות לבית עסק בשם "כפר הנוקדים". מדובר במתקן אירוח הנמצא במדבר יהודה, בין ערד למצדה, באזור שקשה לפקח על הכשרות שלו בשבת. וזו לשון ההחלטה שנתקבלה:

מועצת הרבנות הראשית מאשרת את המלצות ועדת הכשרות בנדון, כדלקמן:
הרבנות האזורית מגילות תמר רשאית להעניק הכשר לכפר הנוקדים לתקופת ניסיון של חצי שנה, בכפוף להימצאות משגיח צמוד בימות החול. **בשבת, הפיקוח יתבצע באמצעות מצלמות, בכפוף לתנאים הבאים:**

1. נעילת מתקני הבישול והאפייה לפני שבת, באופן שלא יתבצעו כלל בישולים במקום אלא חימום בלבד, באופן המותר על פי ההלכה בשבת.
2. הרב מנדלסון והרב לנדאו ימסרו דיווח חודשי לאגף הכשרות הארצי לעניין יישום נהלי הכשרות באתר, ובפרט לעניין השבת. תיבדק האפשרות להסדרת העירוב באתר.

פרוטוקול מועצת הרבנות הראשית לישראל מיום 14.3.2019 מצורפת כנספח ע/1

16. קשה להאמין שמועצת הרבנות הראשית שקיבלה לפני שנה וחצי את ההחלטה הזו, היא אותה מועצת הרבנות שכעת מבקשת לטעון שאין אפשרות מעשית לקיים השגחה על הכשרות בבית עסק הנמצא בירושלים, ואשר בעליו הבהיר כי יעסיק משגיח כשרות בבית העסק בשבת, בהיקף ובתנאים שיידרש על ידי הרבנות.

17. לכל טענה מטענותיה הטכניות של הרבנות יש פתרון. לא זו בלבד שהפתרונות קיימים, **אלא שהרבנות עצמה מיישמת אותם** בשלל מקומות שונים, בהתאם לשיקולי המדיניות שלה. המשגיח צריך מקום לישון בשבת? הרבנות יכולה להציב זאת כתנאי. צריך לנעול את כלי הבישול ולתת למשגיח את המפתח? הרבנות יכולה להציב זאת כתנאי. צריך להכשיר את המשגיח להתמודד עם סוגיות של כשרות בשבת? הרבנות יכולה להציב זאת כתנאי. וכך על זו הדרך.

18. לסיכום עניין "השאלה הקטנה" - בית המשפט הנכבד איננו מתבקש להתערב בשיקול דעתה של הרשות ובדרך שבה היא מנהלת סיכונים בתחום סמכותה. בית המשפט הנכבד מתבקש לשקף למשיבים שטענתם

המקצועית-כביכול אינה עולה בקנה אחד עם התנהלותה בהקשרים אחרים, ואין בה אלא כיסוי שווא לשיקולי מדיניות שאין בסמכותה לשקול.

שיקולי מדיניות בעת נגיף הקורונה

19. לצערנו מדינת ישראל, כמו יתר העולם, נתון בימים אלה במשבר בריאותי וכלכלי. אחד הענפים שספג את המכה הקשה מכולם הוא ענף המסעדות. נוסף על המגבלות החלות על פתיחת מסעדות ועל הירידה בהיקף הצריכה של שירותים אלה על ידי צרכנים מקומיים, גם קריסת ענף התיירות פגעה קשות במסעדות.
20. מסעדות רבות שפנו בעבר למגזר התיירותי, מנסות כעת להתאים עצמן למגבלות התקופה ומעוניינות לפנות לקהל הישראלי שומר הכשרות.
21. מובן מאיליו שהנסיבות הללו לא אמורות להוביל להקלה בדיני הכשרות המיושמים בבתי עסק כשרים. אך אם הרבנות שוקלת שיקולי מדיניות בעת מתן תעודות כשרות, וכפי שראינו בדבריה – היא אכן עושה זאת, מצופה ממנה כי בעת הזו שבה כל הרשויות השלטוניות בישראל מיישמות מדיניות מותאמת קורונה – לשקול מחדש את המדיניות שלה בנוגע למתן תעודות הכשר לבתי עסק הפתוחים בשבת. אנו סמוכים ובטוחים שהיא תמצא את "ההסדרים המתאימים" לכך, כפי שהיא מוצאת אותם במקומות אחרים.
22. לרבנות יש כעת הזדמנות נדירה, באמצעות החלטת מדיניות, להרבות כשרות בישראל, להיטיב עם ענף המסעדות ועם המשק כולו ולענות על ביקוש קיים בציבור להסעדה כשרה בשבת. מהלך כזה לא יצריך, כפי שראינו, להתמודד עם שאלות הלכתיות חדשות (שלכולן כבר מצאה הרבנות פתרונות בעבר), אלא רק לקבל שינוי תרבותי-חברתי לפיו מסעדות ביישובים מרכזיים יוכלו לפתוח את שעריהן בשבת, ללא חילול שבת, ולהציע אוכל כשר לציבור השומר על ההלכה.

א' אב, תש"ף,

22 ביולי 2020

ירושלים

אלעד לוביץ, עו"ד
ב"כ העותר

1/ע
הרבנות הראשית לישראל
THE CHIEF RABBINATE OF ISRAEL

בס"ד

ישיבת מועצת הרבנות הראשית

בנשיאות כב' הראשון לציון הרב הראשי לישראל

הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א

ד' אדר ב תשע"ט (14.3.2019)

פרוטוקול מס' 2

הרבנות הראשית לישראל

THE CHIEF RABBINATE OF ISRAEL

בס"ד

בדיון הובהר כי העניין בטיפול בתיאום עם המשרד לשירותי דת.

מאשרים את הרב צחיאל וקנין, רב היישוב מלאה, כרב מוסמך לרישום נישואין במועצה האזורית גלבע, בכפוף למבחן רישום נישואין ברבנות.

החלטה:

מנכ"ל הרבנות הראשית יודא כי יתאפשר לו להיבחן בהקדם.

אישור מתן הכשר - גדות (סעיף י"ד לסדר היום)

מצורפת בקשת מר אבי רביבו מזכיר המועצה הדתית גולן, בעניין מתן הכשרות לקיבוץ גדות. הרב נותן ההכשר במקום, הרב שמעון ועקנין אינו מתנגד לאישור הבקשה.

הרב י. דניאל:

מתן הכשר לקיבוץ גדות יהיה מעתה באחריות הרבנות המקומית של המועצה האזורית גולן.

החלטה:

כפר נוקדים - הסמכת הרבנות מגילות (סעיף ט"ו לסדר היום)

מצורפת בקשת הרב אדיריה פנחס מאגף הכשרות הארצי לאשר את המלצת ועדת הכשרות המונחת בפני המועצה בעניין זה.

הרב י. דניאל:

מועצת הרבנות הראשית מאשרת את המלצות ועדת הכשרות בגולן, כדלקמן:

החלטה:

הרבנות האזורית מגילות תמר רשאית להעניק הכשר לכפר נוקדים לתקופת ניסיון של חצי שנה, בכפוף להימצאות משגיח צמוד בימות החול. בשבת, הפיקוח יתבצע באמצעות מצלמות, בכפוף לתנאים הבאים:

1. נעילת מתקני הבישול והאפייה לפני שבת, באופן שלא יתבצעו כלל בישולים במקום אלא חימום בלבד, באופן המותר על פי ההלכה בשבת.
2. הרב מגדלסון והרב לנדאו ימסרו דיווח חודשי לאגף הכשרות הארצי לעניין יישום נהלי הכשרות באתר, ובפרט לעניין שבת. תיבדק האפשרות להסדרת עירוב באתר.

תבחינים למתן כושר לכהונת רב עיר לרבנים צבאיים פיקודיים (סעיף ט"ז לסדר היום)

מונחות בפניכם המלצות הוועדה שמינה כב' הראשון לציון לגיבוש תבחינים בנושא מתן כושר רב עיר לרבנים צבאיים פיקודיים או חייליים. כמו כן, דנה הוועדה בעניין כשירותו של הרב [REDACTED] לכהן כרב עיר.

הרב י. דניאל:

מועצת הרבנות קיימה דיון בנושא. הרב רלב"ג הביע התנגדות להחיל את התבחינים ביחס למי שהגיש כבר בקשה בעבר. לעניין [REDACTED] הבהיר הרב רלב"ג כי עניינו גרון כבר במשך שלוש שנים וכי נגרם לו עינוי דין. עוד עמד הרב רלב"ג על כך שמועצת הרבנות כבר